

Aan de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat  
mw. D. Yeşilgöz-Zegerius  
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat  
Postbus 20401  
2500 EK Den Haag

en aan

de voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied  
mw. drs. B. Visser  
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat  
Postbus 20901  
2500 EX Den Haag

Kenmerk: 20211014-1

Betreft: stroomkabels door het Waddengebied  
Leeuwarden, 21 oktober 2021

Geachte mevrouw Yeşilgöz, mevrouw Visser, *Basel Dillon, Beek Baelaer,*

De staatssecretaris van EZK heeft het Omgevingsberaad Waddengebied (hierna: Omgevingsberaad) gevraagd haar van een advies te voorzien over de aanlanding van stroomkabels vanuit de windparken op de Noordzee door de Waddenzee. Dat advies vindt u hieronder. Het is een unaniem advies: alle sectoren in het Omgevingsberaad (zeehavens, natuur en milieu, toerisme en recreatie, wetenschap, landbouw, visserij) kunnen zich er in vinden.

Ik richt mij tot u beiden, als bevoegd gezag voor de tracékeuze en als voorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) en coördinerend minister voor het Waddengebied. Het Omgevingsberaad is van mening dat het BOW in deze zaken een belangrijke partner is en beslist een stem heeft in de keuzes voor dergelijke serieuze ingrepen in het Waddengebied.

In een eerdere brief aan de toenmalige minister van EZK van 18 mei 2021 heb ik mijn zorgen uitgesproken over het feit dat de governance van het Waddengebied niet was betrokken bij de besluitvorming over de ligging van het voorgenomen tracé voor de aanleg van een van de stroomkabels (door Schiermonnikoog en het Unesco Werelderfgoed). Ook heb ik mijn zorg uitgesproken over het ontbreken van een helder afwegingskader voor tracés van stroomkabels en buisleidingen op korte (VAWOZ 2030) en op lange (VAWOZ 2030-2040) termijn tussen de Noordzee en het vasteland.

De staatssecretaris van EZK heeft daarna een 'adempauze' ingelast om de tracés van stroomkabels en buisleidingen (VAWOZ 2030, VAWOZ 2030-2040) alsnog in afstemming met de nieuwe governance voor het Waddengebied en in samenhang te bepalen. Uw medewerkers en de deelnemers die vertegenwoordigd zijn in het Omgevingsberaad hebben uitgebreid en positief nader overleg gehad met de medewerkers van EZK.

Ook zijn de tracé-voorstellen voor een *review* voorgelegd aan de Waddenacademie. Deze aanpassingen hebben onze volle steun. Daarbij wil ik graag aantekenen dat de medewerkers van EZK een intensieve en open uitwisseling van de beschikbare informatie hebben verzorgd. Ons advies is dan ook onder andere gebaseerd op de rapportages van Witteveen & Bos, van Royal Haskoning DHV en van de RUG/NIOZ. Verder verwijzen de leden van het Omgevingsberaad naar de uitgebreide reviews en reflectie van de Waddenacademie.

Vooraf herhaal ik graag dat de waarden, doelen en strategieën voor het beleid rond het Waddengebied recent zijn beschreven in de door het kabinet en een groot aantal andere organisaties vastgestelde 'Agenda voor het Waddengebied 2050'. Daarin staat een duidelijk rijksbeleid verwoord, gericht op voorkomen van schade, clusteren, zuinig ruimtegebruik, en het aansluiten bij bestaande corridors zoals Den Helder en Eemshaven.

Voor een verdere toelichting daarop verwijs ik naar de Agenda zelf en naar onze vorige brief waarin we de minister van EZK ook vroegen rekening te houden met mogelijke cumulatieve effecten. Ons advies is mede daarop gebaseerd.

Het advies richt zich op drie punten: de tracékeuze door het Waddengebied, de governance en besluitvorming over het Waddengebied en het tempo van de besluitvorming.

#### *De tracékeuze door het Waddengebied*

De keuze van een mogelijk tracé richt zich op dit moment op het starten van een formele ruimtelijke procedure voor de eerste stroomkabel. Over de mogelijke aanlanding staat daarover in de Agenda onder andere dat Den Helder en de Eemshaven daarbij een bijzondere positie hebben.

Het Omgevingsberaad concludeert op basis van de analyse van de adviesbureaus dat alleen route 12 onder Schiermonnikoog (verder route Schier) en route 2 door de Eems (Eemshaven-oost, verder route Eems) voldoen aan maximale toekomstbestendigheid met het oog op clustering. Voorwaarde is dat ook de netbeheerders zich hieraan conformeren en dus in de praktijk kan worden voldaan aan de theoretische kabelafstanden zoals gehanteerd in de analyses. Uit het onderzoek blijkt tegelijk dat route Schier de meeste ecologische en landbouwbezwaren heeft en dat de route Eems technisch de meeste uitdagingen kent. De onderzoeksrapportage geeft tevens aan met welke technieken de kabels gelegd kunnen worden. De Agenda stelt dat de aanleg van kabels en buisleidingen in beginsel aan dient te sluiten bij bestaande corridors. Er is ook aangegeven dat voor de doorvoer en aanlanding van met name elektriciteit ruimte gezocht moet worden, omdat geen rekening is gehouden met nieuwe ontwikkelingen zoals windparken ten noorden van de Waddeneilanden.

Uw adviesbureau komt in de 95% versie van de rapportage tot scores voor vergunbaarheid en realisatietijd die voor de route Schier naar ons idee niet realistisch zijn. Deze route heeft meer negatieve ecologische effecten dan andere routes en roept maatschappelijk veel weerstand op. Veel vertraging kan daar ontstaan door juridische procedures en andere interventies. Daarmee zou de realisatietijd sterk toenemen. Ik ben bezorgd dat het draagvlak voor onze gemeenschappelijke doelstellingen bij een keuze voor westelijke tracé's zal verdwijnen.

Op basis van de beschikbare informatie zijn er vanuit ecologisch oogpunt veel minder en vanuit landbouwkundig oogpunt geen bezwaren bij de route Eems. Dit werpt een heel nieuw licht op de realisatietermijn. In dat geval zal de route Eems veel sneller kunnen worden aangelegd. Wij realiseren ons dat er ook tijdsrisico's aan de route Eems kleven, die niet gelden voor de route Schier. Een tracé door de Eems vraagt serieuze gesprekken met Duitsland over kabels door het Eems-Dollard verdragsgebied. In het kader van de groeiende trilaterale samenwerking is het noodzakelijk dit verder te verkennen. De tegenwerping van het benodigde baggerwerk en de kruisingen van kabels lijken het Omgevingsberaad oplosbaar. De expertise van Tennet kan hierbij goed ingezet worden. De ervaring is verder dat gezamenlijke vergunningverlening met Duitsland in het algemeen goed mogelijk is. Eventuele bezwaren van de twee landen tegen elkaars kabels in het verdragsgebied dienen op korte termijn op het juiste niveau weggenomen te worden. Ook Duitsland staat voor uitdagingen op dit gebied.

De route Eems lijkt in ieder geval sneller te realiseren dan de routes met grotere ecologische en landbouwbezwaren. Ik ga er van uit dat de betreffende passages (o.a. paragraaf 11.5 en de negatieve scores op vergunbaarheid en realisatietijd in tabel 29 van het RHDHV-rapport) in de definitieve versie van de rapportages worden aangepast.

In het Omgevingsberaad hebben alle belangenorganisaties, dus ook de natuurbeschermings- en landbouworganisaties, aangegeven dat zij voorstander zijn van een route door de Eems. Voor Groningen Seaports geldt daarnaast dat naast de realisatietijd ook de toekomstvastheid van de tracékeuze een essentieel aspect is om alle benodigde stroom of waterstof tijdig beschikbaar te hebben. Daarmee kan uitvoering worden gegeven aan de energietransitie en klimaatdoelstellingen. Alle organisaties achten de kans op procedures bij een route door de Eems vele malen geringer. Bij een route Schier is juridisch verzet een zekerheid.

Samenvattend adviseert het Omgevingsberaad dat in de te starten ruimtelijke procedures in ieder geval wordt ingezet op Eemshaven-oost-varianten waarvan route 2 de voorkeur heeft en dat daarbij ook alternatieven in beeld worden gehouden die recht doen aan de Agenda.

#### *De governance en besluitvorming*

De Waddenacademie concludeert in haar contra-expertise dat er procedurele onvolkomenheden zijn (zoals de te beperkte onderzoeksopdracht) en adviseert de belangen van het Waddengebied leidend te laten zijn. Daar kan het Omgevingsberaad zich in vinden.

Ik constateer dat de staatssecretaris van EZK, die bevoegd gezag is in deze ruimtelijke procedure, in de afgelopen maanden heeft gewerkt langs de lijnen van de governance voor het Waddengebied. Het Omgevingsberaad heeft daarbij uitgebreide besprekingen met medewerkers van het departement gevoerd. Ik adviseer EZK in de vervolgstappen gebruik te blijven maken van de governance. Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied kan dan een belangrijke rol spelen in de te maken keuzes.

Daarnaast beveel ik aan dat u gezamenlijk het initiatief neemt om de toezeggingen van de verschillende belangenorganisaties, waaronder de natuurbeschermings- en landbouworganisaties en de havens, over hun steun respectievelijk consent goed vast te leggen. Ik wil daar graag behulpzaam bij zijn.

*Het tempo van besluitvorming*

Het Omgevingsberaad onderschrijft de klimaatopgave en helpt waar mogelijk mee aan het realiseren daarvan. Het tempo van de beslissingen, ook in het licht van de klimaatafspraken, is van groot belang. De besluitvorming over de eerste stroomkabel wordt serieus voorbereid. De medewerkers van EZK hebben de afgelopen maanden laten zien dat zij met voldoende middelen in een hoog tempo hun onderzoek kunnen doen. De Waddenacademie kan daarbij met haar zicht op kennisbronnen dit onderzoek goed ondersteunen.

Hoewel de huidige onderzoeken nog geen volledig afwegingskader bieden zullen de huidige besluiten een kader geven voor toekomstige besluiten over aanlanding van stroomkabels en buisleidingen, al dan niet door het Waddengebied. De energietransitie vergt van ons allen dat we tempo maken. In dit geval met directe elektrificatie en om er tijdig voor te zorgen dat waterstof de transitiebrandstof kan worden in Noord-Nederland.

Dit zijn wezenlijke beslissingen. U heeft de steun van de leden van het Omgevingsberaad voor het kiezen van een aanpak die tempo maakt en tegelijk de belangrijke waarden van het Waddengebied serieus neemt. Het is belangrijk dat bij noodzakelijke snelheid de juiste stappen worden gezet. Dat komt het tempo en de kwaliteit ten goede. Daarom adviseer ik: festina lente.

Tot nader overleg gaarne bereid,  
Hoogachtend,

drs A.A.M. Brok  
Voorzitter Omgevingsberaad Waddengebied

Een afschrift van deze brief wordt verzonden aan mw. drs C.J. Schouten, minister van LNV.